

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคเหนือของประเทศไทยมีกลุ่มชนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันทั้งทางด้านภาษา ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม และความเชื่อ โดยเฉพาะกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สูงจะมีวิถีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ มีภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ทางราชการไทยได้เรียกกลุ่มชนนี้ว่า “ชาวไทยภูเขา” ซึ่งมีถิ่นที่อยู่กระจัดกระจายตามภูเขาสูง ซึ่งตามความหมายของทางราชการหมายถึงชาวเขา รวม 10 เผ่า ได้แก่ กระเหรี่ยง ม้ง (แม้ว) เลา มูเซอ ลีซอ อีก้อ ถิ่น ขมุ ลัวะ และผีตองเหลือง (มาปรี) ถิ่นเดิมของชาวเขาเหล่านี้เคยอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แถบมณฑลทกวางสี มณฑลทกวางเจาและมณฑลยูนนาน และทางธิเบต (ขจัดภัย บุญพัฒน์, 2528 : 9)

กะเหรี่ยงมีถิ่นฐานมาจากจีนธิเบตในสาขาธิเบต-พม่า มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ในประเทศพม่า มีการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ข้ามแม่น้ำสาละวินเข้ามายังดินแดนของประเทศไทย ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากคำบอกเล่าของชาว กะเหรี่ยงจึงคาดเดาเบื้องต้นว่าเป็นเพราะเดิมกะเหรี่ยงที่มีถิ่นฐานอยู่ตรงกลางระหว่างประเทศพม่า และประเทศไทย ในสมัยที่ทั้งสองอาณาจักร ผลัดกันยกทัพไปรุกรานเขตแดนซึ่งกันและกัน ไม่ว่าฝ่ายใด จะยกทัพผ่านมาก็จะมีการกวาดต้อนกะเหรี่ยงไปเป็นเชลย และเป็นผู้นำทางในการเดินทัพ ระหว่างที่ถูกกวาดต้อนนั้นได้สังเกตเห็นดินแดนประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งถ้ำถ้ำและอยู่อย่างสงบ ดินแดนปากตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน เดิมเป็นพื้นที่อยู่ในอำนาจของโยนก กะเหรี่ยงจึงได้เข้าสวามิภักดิ์ต่อโยนก และเริ่มเข้ามาตั้งรกราก ในพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ กับชนเผ่าลัวะ บางครั้งก็มีการปะปนรับเอาวัฒนธรรมลัวะเข้าไว้มาก กล่าวคือ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีหลักฐานบันทึกว่า พ.ศ. 2395 เมื่อพม่าทราบว่ากะเหรี่ยงเป็นพวกเดียวกับอังกฤษ พม่าจึงเผาหมู่บ้านกะเหรี่ยงทุกแห่ง รวมทั้งยั้งข้าว กะเหรี่ยงจึงต้องอพยพมาอยู่ในดินแดนไทยหลายระลอก (ยุพิน เข็มมุกด์, 2537 : 5)

กะเหรี่ยงเป็นชาวไทยภูเขากลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือตอนบนจนกระทั่งถึงภาคกลางตามแนวชายแดนไทย-พม่า รวมทั้งสิ้น 15 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน กาญจนบุรี แพร่ ราชบุรี ลำปาง เพชรบุรี อุทัยธานี กำแพงเพชร ประจวบคีรีขันธ์ และสุโขทัย รวมแล้วไม่น้อยกว่า 2,120 หมู่บ้าน กะเหรี่ยงจึงเป็นชาวไทยภูเขาที่มีประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของชาวไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยทั้งหมด ในกลุ่มกะเหรี่ยงทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ สะกอ โปว บเว หรือคะยา และตองสู กลุ่ม สะกอจะเป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง และสรินยา คำเมือง, 2540 : 7) กะเหรี่ยงสะกอจะอาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน บริเวณจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน เชียงราย ลำปาง และบริเวณภาคเหนือตอนล่างลงไปถึงภาคกลาง บริเวณจังหวัด กาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และอุทัยธานี (สมพงษ์ จาชาโรจน์, 2525 : 1)

จังหวัดเชียงใหม่ มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ อำเภอพร้าว เชียงดาว สะเมิง จอมทอง แม่แจ่ม อมก๋อย การตั้งถิ่นฐานของกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะอยู่บนภูเขา แต่จะมีอยู่ตามพื้นราบบ้างในการตั้งถิ่นฐานนั้นแม้ว่าจะมีการตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้กัน หากเป็น คนละกลุ่มกันก็จะไม่มีความเกี่ยวข้องติดต่อสัมพันธ์กัน แต่สิ่งที่ยึดเหนี่ยวกันของกะเหรี่ยง ได้แก่ การตั้งหมู่บ้านอย่างถาวรและเป็นหลักแหล่ง กล่าวคือ หมู่บ้านกะเหรี่ยงในอำเภออมก๋อยแต่ละแห่งจะเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งมานานหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นเวลานานมีวิถีการดำเนินชีวิต ระบบสังคม การปกครอง การสืบเชื้อสาย การแต่งงาน ความเชื่อ และด้านเศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาสังคมภายนอกเป็นอย่างมาก อีกทั้งกะเหรี่ยงเป็นชาวไทยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเผ่าที่มีความซื่อสัตย์มากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ด้วยเหตุนี้จึงได้รับความไว้วางใจจากชาวไทยให้ได้รับสัญชาติไทยเป็นกลุ่มแรก จึงได้รับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การรับบริการสาธารณะที่ทางราชการจัดให้ตามความจำเป็นพื้นฐาน เช่น การได้รับบริการด้านสาธารณสุข การได้รับบริการด้านการศึกษา รับทราบข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ป้องกันประเทศ การรับราชการทหาร และอื่น ๆ โดยสมบูรณ์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด 4 ว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย) ความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนไทยและมีความผูกพันต่อประเทศไทย ในฐานะคนไทย ชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการรับรองให้มีสัญชาติไทยจะมีสิทธิต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนไทย พื้นราบทั่วไป (จัตถภัย บุรุษพัฒน์, 2528 : 198) กล่าวคือ สิทธิทางด้านการเมืองและสิทธิของปวงชนชาวไทยตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติไว้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นได้มีผลต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรับเอาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมใดจากสังคมไทย

พื้นราบทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมนั้น ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาโรค จากการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการประกอบอาชีพ ที่ทำให้ชาวกะเหรี่ยง ต้องมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกับชาวไทยพื้นราบมาก ในด้านนามธรรมนั้น เป็นความเชื่อที่ชาวกะเหรี่ยงเคยยึดถือและปฏิบัติมาแต่บรรพบุรุษ ดังเช่น ความเชื่อในเรื่องของผี และพิธีกรรมการตั้งถิ่นฐาน เป็นต้น ซึ่งพบว่าชาวกะเหรี่ยงได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความเชื่อ ที่คล้อยตามความเชื่อของชาวไทยพื้นราบมากขึ้นกว่าเดิม และด้วยสาเหตุที่ได้รับสัญชาติไทย มานาน เป็นผลให้ชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ มีความสามารถใช้ภาษาไทยได้ดีและมีความเข้าใจ ในขนบธรรมเนียมประเพณี และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไทยคนหนึ่งในสังคมไทย

นอกจากนั้นความเจริญจากภายนอกที่แพร่กระจายเข้ามาในชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีความเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นสื่อสมัยใหม่ที่มีความเจริญและรวดเร็วในด้านการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ดี เป็นผลให้ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเลียนแบบที่เป็นกิจกรรม ที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ได้พยายามประพฤติปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าพฤติกรรมบางอย่างจะไม่ถูกต้อง ตามธรรมเนียมประเพณีก็ตาม

ดังนั้น การศึกษาในเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง กรณีศึกษากะเหรี่ยงหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นที่น่าสนใจและจะเกิดประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิตประจำวันของสังคมชาวกะเหรี่ยง ในการที่จะนำมาซึ่งการปรับตัวทางวัฒนธรรม เพื่อให้มีความเป็นอยู่อย่างสันติสุขในสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาชาวกะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษากำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 50 คน แยกกลุ่มได้ดังนี้

2.1 ผู้นำหมู่บ้าน ที่ทางราชการแต่งตั้ง เลือกตั้งได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 10 คน

2.2 ผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้เฒ่า ผู้แก่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ 10 คน

2.3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ครู เยาวชน และผู้รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ในท้องถิ่น 10 คน

2.4 กลุ่มชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน 20 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง จนทำให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง
3. ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง วิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง ด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
4. ทำให้ทราบถึงชุมชนกะเหรี่ยงในการปรับตัวเข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ได้อย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหรือการยอมรับในวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านสบอมแฮด ที่ยอมรับเอาวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยบางส่วนหรือทั้งหมดมาปฏิบัติซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของชนเผ่าเหล่านั้นลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป

ชาวกะเหรี่ยง หมายถึง ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

วัฒนธรรมกะเหรี่ยง หมายถึง รูปแบบวิธีการอันเป็นกระบวนการแห่งการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ยังมีใช้หรือปฏิบัติกันอยู่ในชีวิตประจำวัน

วิถีการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงที่เป็นไปด้วยความเรียบง่ายและมีความเป็นอยู่อย่างสันติสุข

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง สาเหตุที่ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านสบอมแฮด หมู่ที่ 18 ตำบลอมก๋อย อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่